

*Міністерство охорони здоров'я України*

*ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського  
МОЗ України"*

*Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика*

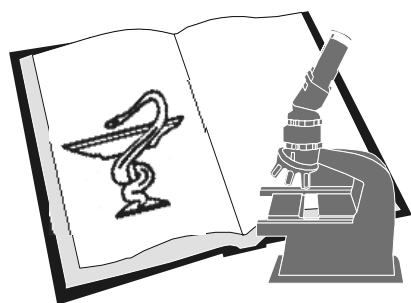
# МЕДИЧНА ОСВІТА

## НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щоквартально

Видається з 1999 року

- ◆ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
- ◆ ДОСВІД З ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ
- ◆ ПОВІДОМЛЕННЯ, РЕЦЕНЗІЇ
- ◆ З ІСТОРІЇ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
- ◆ ЮВІЛЕЇ



*Ministry of Public Health of Ukraine*

*SHEI "Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of MPH of Ukraine"*

*National Medical Academy of Post-Graduate Education by P. L. Shupyk*

# MEDICAL EDUCATION

SCIENTIFIC-PRACTICAL JOURNAL

# 1(65)/2015

## Редакційна колегія

### Головний редактор:

**Вороненко Ю. В.**, ректор НМАПО імені П. Л. Шупика, акад. НАМН України, д-р мед. наук, проф.

### Заступники головного редактора:

**Волосовець О. П.**, начальник управління освіти та науки МОЗ України, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

**Соколова Л. В.**, директор ДУ "Центральний методичний кабінет МОЗ України", д-р фармац. наук, проф.

### Члени редколегії:

**Боднар Я. Я.**, завідувач кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та судової медицини ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Вдовиченко Ю. П.**, перший проректор НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

**Гойда Н. Г.**, проректор з клінічної роботи НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

**Гребеник М. В.**, директор ННІ післядипломної освіти ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Зозуля І. С.**, проректор з наукової роботи НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

**Кліщ І. М.**, завідувач кафедри клініко-лабораторної діагностики ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р біол. наук, проф. – заступник відповідального секретаря

**Корда М. М.**, декан факультету іноземних студентів ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Коробко Д. Б.**, декан фармацевтичного факультету ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", канд. фармац. наук, доц.

**Криштопа Б. П.**, завідувач кафедри управління охороною здоров'я НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

**Мазур П. Є.**, директор Кременецького медичного училища імені Арсена Річинського, канд. мед. наук

**Марценюк В. П.**, проректор з наукової роботи, інноваційних та комп'ютерних технологій ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р техн. наук, проф.

**Мельничук І. М.**, завідувач кафедри філософії і суспільних дисциплін ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р пед. наук, проф.

**Мисула І. Р.**, завідувач кафедри медичної реабілітації ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф. – відповідальний секретар

**Мінцер О. П.**, завідувач кафедри медичної інформатики, директор центру дистанційної освіти НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

**М'ясников В. Г.**, завідувач кафедри фтизіатрії НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф.

**Нагірний Я. П.**, декан стоматологічного факультету ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Поліщук В. А.**, професор кафедри українознавства ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р пед. наук, проф.

**Посохова К. А.**, завідувач кафедри фармакології з клінічною фармакологією ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Харченко Н. В.**, завідувач кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії НМАПО імені П. Л. Шупика, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

**Шкробот С. І.**, завідувач кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Шульгай А. Г.**, декан медичного факультету ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

**Шютц В.**, ректор Віденського медичного університету, проф.

**Янкович О. І.**, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р пед. наук, проф.

**Ярема Н. І.**, проректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи ДВНЗ "Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України", д-р мед. наук, проф.

### Редакційна рада

**Балл Г. О.**, завідувач відділу психології, вікової психології та дефектології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. НАПН України

**Бойчук Т. М.**, ректор ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет", д-р мед. наук, проф.

**Бондаренко О. Ф.**, завідувач кафедри психології Київського національного лінгвістичного університету, професор факультету медичної психології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. НАПНУ

**Бурлачук Л. Ф.**, декан факультету психології Київського національного університету імені Т. Шевченка, д-р психол. наук, проф., акад. НАПН України

**Дзюк Г. В.**, ректор ДЗ "Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України", д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

**Думанський Ю. В.**, ректор Донецького національного медичного університету імені М. Горького, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

**Ждан В. М.**, ректор ВДНЗ України "Українська медична стоматологічна академія", д-р мед. наук, проф.

**Запорожан В. М.**, ректор Одеського національного медичного університету, д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

**Зіменковський Б. С.**, ректор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д-р фармац. наук, проф.

**Юффе І. В.**, ректор ДЗ "Луганський державний медичний університет", д-р мед. наук, проф.

**Колесник Ю. М.**, ректор Запорізького державного медичного університету, д-р мед. наук, проф.

**Лісовий В. М.**, ректор Харківського національного медичного університету, д-р мед. наук, проф.

**Максименко С. Д.**, директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук, проф., д. чл. НАПН України

**Мороз В. М.**, ректор Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

**Москаленко В. Ф.**, ректор Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

**Никоненко О. С.**, ректор ДЗ "Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України", д-р мед. наук, проф., акад. НАМН України

**Орбан-Лембрик Л. Е.**, завідувач кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, д-р психол. наук, проф.

**Проданчук М. Г.**, директор Інституту екологічної і токсикології імені Л. І. Медведя МОЗ України, д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України

**Рожко М. М.**, ректор ДВНЗ "Івано-Франківський національний медичний університет", д-р мед. наук, проф.

**Туманов В. А.**, почесний ректор ПВНЗ "Київський медичний університет Української асоціації народної медицини", д-р мед. наук, проф.

**Хвисюк М. І.**, ректор Харківської медичної академії післядипломної освіти, д-р мед. наук, проф.

**Чепелєва Н. В.**, заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук, проф., чл.-кор. НАПН України

**Черних В. П.**, ректор ДВНЗ "Національний фармацевтичний університет", д-р фармац. наук, д-р хім. наук, проф., д. чл. НАН України

**Чернишенко Т. І.**, директор ДУ "Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України"

**Яценко Т. С.**, директор Центру глибинної психології НАПН України, д-р психол. наук, проф., д. чл. НАПН України

УДК 378.015.3:005.32

## МОТИВАЦІЯ – РУШІЙНИЙ ФАКТОР НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

С. Р. Меленко

*Буковинський державний медичний університет*

## MOTIVATION – MOVING FACTOR OF EDUCATIONAL PROCESS

S. R. Melenko

*Bukovyna State Medical University*

У статті висвітлено набутий досвід та результати досліджень мотиваційних комплексів студентів-медиків і запропоновано методи покращення результатів навчання.

The article highlights the experience and outcomes of studies of motivational systems of medical students and proposed methods to improve learning outcomes.

**Вступ.** Сучасний фахівець повинен бути компетентним, високопрофесіональним, відповідальним, активним. В умовах блискавичного розвитку науково-технічного прогресу перед ним постають нові завдання: вміння швидко орієнтуватися та реагувати, постійно оновлювати свої знання та вміння, самовдосконалюватися і в той же час не “вигорати” психологічно [2]. Тому вища освіта сьогодення потребує розгляду важливого питання мотивації студентів до навчання. Якщо у майбутнього спеціаліста відсутній цей важливий фактор, то неможливо досягти всіх вищезазначених якостей. Мотивація, ймовірно, найважливіший чинник, на який повинні орієнтуватися педагоги з метою покращити якість навчання [1].

Численні міждисциплінарні теорії намагаються пояснити її зміст [3]. Проте жодна з цих теорій не може охопити в повному обсязі суть мотивації, адже людина є складною істотою із своєрідними потребами та бажаннями. Не може бути навчання без мотивації на постійній основі.

Зокрема, гостро ця проблема постає у медичних вищих навчальних закладах, тому що після закінчення ВНЗ новоспечений лікар постає перед низкою проблем: невідповідність очікуваного перед дійсним, погана матеріально-технічна база, низька заробітна плата, неможливість влаштуватися на роботу та багато іншого. Ці негативні нюанси добре відомі студентам-старшокурсникам, тому почасти вони втрачають інтерес до обраної професії, зневірюються у системі та втрачають внутрішню мотивацію, яка є найпотужнішим двигуном до самореалізації.

Мета роботи – дослідити рівень мотивації студентів медичного університету старших курсів та запропо-

нувати методи заохочення, які можна застосувати в навчальному процесі.

**Основна частина.** Проведено анонімне анкетування 100 студентів 6-го курсу лікувального факультету Буковинського державного медичного університету. Для досягнення мети була використана методика К. Замфір у модифікації А. Реана для оцінки мотивації професійної діяльності, що дозволяє виявити на основі вияву конкретних мотивів три мотиваційних компоненти: внутрішню мотивацію, зовнішню позитивну мотивацію та зовнішню негативну мотивацію. Опитуваний мав відповісти на 7 запитань і дати оцінку значущості мотивів за п'ятибальною шкалою. Дана методика може застосовуватися для діагностики мотивації професійної діяльності. В основу покладена концепція про внутрішню і зовнішню мотивації.

Внутрішня мотивація – для особистості має значення діяльність сама по собі. Якщо в основі мотивації професійної діяльності лежить прагнення до задоволення інших потреб, зовнішніх по відношенню до змісту самої діяльності (мотиви соціального престижу, зарплатні і т. д.), в даному випадку прийнято говорити про зовнішню мотивацію.

Зовнішні мотиви диференціюються на зовнішні позитивні і зовнішні негативні. Зовнішні позитивні мотиви, безсумнівно, ефективніші, ніж зовнішні негативні мотиви. На підставі отриманих результатів визначається мотиваційний комплекс особистості. Мотиваційний комплекс являє собою тип співвідношення трьох видів мотивації: ВМ, ЗПМ і ЗНМ.

До оптимальних мотиваційних комплексів відносяться наступні поєднання: ВМ > ЗПМ > ЗНМ і ВМ = ЗПМ > ЗНМ. Найгіршим мотиваційним комплексом є тип ЗНМ > ЗПМ > ВМ.

Результати дослідження наведені у таблиці 1.

**Таблиця 1.** Результати порівняльного аналізу особливостей мотивації студентів 6-го курсу

Показник	Сер. бал
Внутрішня мотивація	3,8
Зовнішня позитивна мотивація	3,8
Зовнішня негативна мотивація	3,3

Досліджено, що в 42 % опитаних переважає мотиваційний комплекс  $BM > ЗПМ > ЗНМ$ , в 34 %  $BM = ЗПМ > ЗНМ$ , у 24 % переважає  $ЗНМ > ЗПМ > BM$ . Виявлено, що серед студентів 6-го курсу переважає внутрішня мотивація, більшість з них розуміє цінність навчання у майбутньому становленні професіонала, бажає самовдосконалюватися та проявляє ініціативу до наукової, пошукової діяльності. Ці студенти-старшокурсники зацікавлені у здобутті нових знань, їм цікава обрана професія. Більшість студентів зауважує, що вони навчаються, бо їм цікавий їхній фах або вони зацікавлені у здобутті нових знань. Значна частина студентів мотивована такими факторами, як грошовий заробіток, стипендія, прагнення кар'єрного росту, престижу і т. д. Також є досить великий відсоток студентів із зовнішньою негативною мотивацією: прагнення не виглядати гіршими за інших, не розчарувати батьків, уникнути критики з боку викладачів, знайомих, рідних, друзів, колег. Цей вид мотивації є досить непродуктивним, оскільки процес навчання не приносить задоволення.

Отже, мотивація, як внутрішня, так і зовнішня, є ключовим фактором в успішному опануванні знань на всіх етапах навчання, а викладачі можуть відігравати важливу роль у заохоченні. Тому пропонуємо такі методи ефективної організації навчально-виховного процесу.

- Надання можливості контролю над процесом та відповідальності. Вибір типу роботи з можливих перелічених та самостійний контроль дадуть змогу відчувати свою цінність та вагомість.

**Список літератури**

1. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у студентів та старшокласників / С. С. Занюк // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 8. – С. 31–42.
2. Barney E. C. Flex-time as a moderator of the job stress-work motivation relationship: A three nation investigation / E. C. Barney, M. S. Steven Elias // Personnel Review. – 2010. – Vol. 39, № 4. – P. 487–502.
3. Candi M. Innovation through experience staging: Motives and outcomes / M. Candi, A. Beltagui, J. C. K. H. Riedel //

- Створення комфортної та безпечної обстановки. Залякування студентів наслідком негативного результату не принесе ніякої користі, натомість позитивний настрій педагога та віра у здібності студентів дозволять їм максимально ефективно працювати.

- Визначення цілей. Встановлення мети роботи та очікувань на початку навчального року, семестру, модуля дозволить визначитися студентам з напрямком діяльності протягом цього часу.

- Зміна декорацій. Використання у навчальному процесі різних технік викладання та максимальне використання інтерактивного матеріалу.

- Різноманітний досвід. Організація заняття таким чином, щоб було цікаво кожному студенту. Комбінування різних методів навчання: опитування у вигляді діалогу, тестування усне та письмове, робота з ситуаційними задачами, робота з пацієнтами і т. д.

- Позитивна конкуренція та робота в групах. Конкуренція значно підвищує рівень зовнішньої позитивної мотивації, тому, використовуючи певну об'єктивну винагороду за гарний результат, особливо при групових завданнях, можна перетворити “нудне” навчання в цікаву гру з приємними призами.

- Заохочення до самовдосконалення. Більшість людей хоче досягти успіху, їх просто треба направити у вірне русло. Один із способів мотивації студентів – акцентування уваги на визначенні сильних і слабких сторін [4]. Самокритика завжди переважає критику вчителя, адже це дозволяє почуватися відповідальним за себе і свої цілі.

- Допомога у пошуку внутрішньої мотивації. Розуміння високої мети та цінності обраної професії дозволить здобувати знання незважаючи на перешкоди [5].

**Висновок.** Отже, максимально результативний навчальний процес вимагає неймовірних зусиль як зі сторони студентів, так і зі сторони педагогів, щоб дійсно усвідомити своє призначення і достойно відповідати благородній професії медика.

Journal of Product Innovation Management. – 2013. – Vol. 30, № 2. – P. 279–297.

4. Case R. Moving critical thinking to the main stage / R. Case // Education Canada. – 2005. – Vol. 45, № 2. – P. 45–49.

5. Klein H. J. Motivation to learn and course outcomes: The impact of delivery mode, learning goal orientation, and perceived barriers and enablers / H. J. Klein, R. A. Noe, C. W. Wang // Personnel Psychology. – 2006. – Vol. 59, № 3. – P. 665–702.

Отримано 27.01.15